

Vyjádření k problematice pracovních úrazů a jejich odškodňování

11.11.2019

Zdroj: SÚIP

Bezpečnost práce

Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce byly zřízeny zákonem o inspekci práce jako kontrolní orgány na úseku pracovních vztahů a podmínek. Kontrolní činnost orgánů inspekce práce dopadá na zaměstnavatele též v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, která zahrnuje i problematiku pracovních úrazů.

Zaměstnavatelé jsou povinni v souladu s příslušnými ustanoveními zákoníku práce objasnit příčiny a okolnosti vzniku pracovního úrazu a ohlásit pracovní úraz v termínu a rozsahu, jaký stanoví nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence úrazů, hlášení a zasilání záznamu o úrazu, ve znění pozdějších předpisů. Oblastní inspektoráty práce následně vykonávají kontroly šetření příčin a okolností pracovních úrazů, popřípadě se zúčastňují šetření na místě úrazového děje.

Zaměstnavatel je povinen nahradit zaměstnanci škodu nebo nemajetkovou újmu vzniklou pracovním úrazem, jestliže tato vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. Definici pracovního úrazu obsahuje ust. § 271k zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“), přičemž k uvedenému vymezení tohoto pojmu existuje řada soudních rozhodnutí (např. rozsudek Nejvyššího soudu 21 Cdo 1148/2002, rozsudek NS 21 Cdo 2259/2011, případně rozsudek NS 23 Cdo 490/2013). Zaměstnavatel se může¹ povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zprostit zcela nebo zčásti, a to v případech uvedených v ustanovení § 270 zákoníku práce. Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání se řídí mimo jiné vyhláškou č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti organizace za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, ve znění pozdějších předpisů.

V praxi výše uvedené znamená, že posuzování pracovního úrazu je výlučně věcí a odpovědností zaměstnavatele. Ten je povinen objasnit příčiny a okolnosti vzniku pracovního úrazu, sepsat záznam o pracovním úrazu a odškodnit postiženého zaměstnance. Zaměstnavatel má pak právo, aby za něho příslušná pojišťovna, pro běžné zaměstnavatele se zpravidla jedná o pojišťovnu Kooperativa, nahradila škodu, která vznikla jeho zaměstnanci v souvislosti s pracovním úrazem.

Odškodňování pracovních úrazů je založeno na vztahu poškozeného zaměstnance a jeho zaměstnavatele. Žádný vztah mezi poškozeným zaměstnancem a pojišťovnou nevzniká. Ostatně v případech, kdy zaměstnavatel neuzná úraz zaměstnance za pracovní, musí zaměstnanec podstoupit soudní projednání, tedy podat žalobu proti svému zaměstnavateli. **Pouze soud je oprávněn přezkoumat, zda se o pracovní úraz jedná či nikoliv.** Takové posouzení nenáleží ani pojišťovně poskytující zákonné pojištění pro případ odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, tedy např. pojišťovně Kooperativa, ačkoliv tak čas od času fakticky postupuje. K uvedené problematice existuje řada rozsudků okresních soudů, krajských soudů, až po rozsudky Nejvyššího soudu České republiky. Žalovaným v těchto sporech je výhradně zaměstnavatel, nikoli pojišťovna.

Pojišťovna je v případech pracovních úrazů a jejich odškodňování ve vztahu k zaměstnavateli právě z titulu zákonného pojištění, nikoliv v přímém vztahu k poškozenému zaměstnanci. Proto také zpochybňování, zda se jedná o pracovní úraz, zda byly naplněny podmínky pro vznik pracovního úrazu, za jakých okolností došlo k pracovnímu úrazu apod. nemůže posuzovat pojišťovna, ale pouze a jen zaměstnavatel. Pojišťovna nemá právo prověřovat příčiny vzniku pracovního úrazu, mimo jiné též proto, že, jak uvedeno výše, **kontrola příčin a okolností pracovního úrazu náleží orgánům inspekce práce**. Zákonná pojišťovna se tedy podílí na odškodňování pracovních úrazů. V případech soudních sporů mezi poškozeným zaměstnancem a jeho zaměstnavatelem o výši odškodnění pracovních úrazů se může zúčastnit pouze jako vedlejší účastník (srov. rozsudek Nejvyššího soudu 21 Cdo 1859/2004). Jak vyplývá z některých dalších soudních rozhodnutí, např. z rozsudku Nejvyššího soudu 23 Cdo 490/2013 nebo rozsudku NS 21 Cdo 5060/2007, je v případech, kdy zaměstnavatel vyplatil náhradu nákladů v souvislosti s pracovním úrazem svému zaměstnanci, ale pojišťovna ji odmítla kompenzovat, žalovaným subjektem právě tato pojišťovna.

Pojišťovna má sice oprávnění v souladu s ust. § 14 výše uvedené vyhlášky ověřit si údaje týkající se pojistného a údaje nezbytné pro vyřizování pojistné události, uvedené ustanovení však nedopadá na samotné posuzování, zda se jedná o pracovní úraz nebo jeho jednotlivé okolnosti či nikoliv. Zejména má pojišťovna právo vůči zaměstnavateli na náhradu až do výše poskytnutého plnění (§ 10 vyhlášky), způsobil-li zaměstnavatel nebo jiný zaměstnanec škodu úmyslně, pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky, došlo-li z jejich strany k zvláště závažnému porušení předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a pokud toto porušení bylo v příčinné souvislosti se vznikem škody apod. Úsudek o tom, zda došlo k zvláště závažnému porušení předpisů o bezpečnosti práce, není oprávněna hodnotit pojišťovna, ale kontrolní orgány k tomu určené, což je inspekce práce nebo soudy.

Státní úřad inspekce práce zastává názor, že je zásadně na zaměstnavateli, aby určil, zda se jedná o pracovní úraz či nikoli. Následně může uvedené posouzení zaměstnavatele přezkoumat pouze soud. **Při posouzení, zda se jedná o pracovní úraz, se nepřihlíží k názoru ošetřujícího lékaře ani pojišťovny.** Proto Státní úřad inspekce práce nemůže souhlasit se stanoviskem publikovaným dne 6. 5. 2019 na BOZPinfo v článku „Odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání z pohledu zákonné pojišťovny“. Pojišťovna Kooperativa není oprávněna vyšetřovat nebo hodnotit, zda byly nebo nebyly splněny základní podmínky pro vznik pracovního úrazu. Takovéto postavení ji právní předpisy nepřiznávají.

¹ „může“ znamená možnost, nikoliv právní povinnost